

Tehénkolomp

Az StB három hónapon át vallatja Radekot, aztán átviszik a Bartolomějská utcából a régi pankráci börtönbe, melynek betonpadlójára apja kényszerzubbonyából is csöpögött a vér, és ahonnan Josef Mašín utolsó útjára indult, azóta tíz év telt el, változnak az idők, ma már az embernek nem kell utaznia hozzá, hogy meghaljon.

1951-ben már közvetlenül a Pankrácban hajtják végre a kivégzéseket, már régen nem lőnek, most a hátsó udvaron akasztanak, három akasztófa áll ott egymás mellett, kettő az előreugró bejárati ajtótól jobbra, egy pedig balra, így a halál gyorsan és hatékonyan dolgozik, a portál eltakarja a kilátást a bal oldali akasztófáról a jobb oldalira, és viszont, a hóhér hagyja az egyik elítéltet az előírt ideig lógni a hurokban, és az ajtó másik oldalán eközben már akasztja is a következőt, a futószalagok korában ez csak egy a sok közül.

A kis udvaron az elítéltet a kivégzés előtt semmi nem zavarja meg, nem röpködnek fölötte fecskék, nincs szénailat, az elítélt legfőbb az öreg börtönépület homlokzatának hulló vakolatában, a lepusztult kútban és a repedezett betonlapokban gyönyörködhet, az égbolt már valamivel problémásabb, hajnalban gyakran arany- vagy rózsaszínű, ráadásul a hóhérnak időnként még az időjárással is meg kell birkóznia, de nem telik bele egy év, és a Pankrác igazgatósága kizárja a kivégzésekből az esőt, a havas esőt, a havat, az égboltot és a színeket, kifejlesztenek egy speciális asztalt, amin kitörik az elítélt nyakát, a pincében üzemelik be, nagy előrelépés ez a gyilkolás technológiájának fejlődésében, ugyanolyan hatékony lesz, mint a guillotine, de tisztább, egy ilyen asztalon veszíti életét 1955-ben Borek, utolsó szava az lesz:

– Gyilkosok!

A Pankrácban egy napon Radekot tehénkolomp ébreszti, a folyosón rázza valaki, nincs a hangjában ritmus, szabálytalan és szaggatott, egyik pillanat-

ban *forte*, a másikban *piano*, Radek mégis visszafojtott lélegzettel hallgatja, ez a kolompolás kizárólag hajnalban fut végig a dohos pankráci folyosókon, de nem mindennap, csak olyankor, ha az előző éjszaka vonítottak a börtön kutyái. Hirtelen az egész börtönben megáll az élet, mindenki figyelme csakis a kolomp szavára összpontosul, amely egyre távolodva az épület hátsó traktusa felé tart, aztán még finoman csendül néhányat odakint, olyan mint egy játékszer, a nyílt égbolttal és a város zajával szemben a kolompnak nincs esélye, olyan ez, mintha egy kisborjú a vágóhídra tévedt volna, a halál ma reggelire borjúhúst eszik, aztán a csilingelés elül, és az egész börtön elkaromkodik magát.

– A kurva disznó!

A tehénkolomp adminisztratív eszköz, csak olyankor rázzák meg, ha ki kell üríteni a folyosókat, vagyis akkor, ha megint akasztani visznek valakit, a Pankrácban az a szabály, hogy utolsó útján az elítéltet senki nem láthatja, utolsó útjára mindenki teljesen egyedül megy. Radek nem sokáig marad a Pankrácban, a tehénkolompot csak néhányszor hallja, de ez is épp elég, minden alkalommal nő benne a hájas állami gyilkosokkal szembeni izzó gyűlölet, minden alkalommal megesküszik, hogy ha egyszer még kikerül innen, a világ segge lyukából, akkor bosszút áll minden egyes szerencsétlen ártatlanért, akiért a tehénkolomp szólt.

A Pankrácban eltöltött nyolc hónap után, beleszámítva azt a két hetet is, amelyet egy betonlyukban töltött, amiért Morze-üzeneteket kopogott ki a falon, beleszámítva azt a napot is, amelyet egy szál ingben és zakóban állt végig vigyázzállásban a nyitott ablak alatt, miközben hullott rá a hó, nyolc hónap éhezés után, amikor az ínye vérezni kezdett a vitaminhiány miatt, Radekhoz vágják a gyűrött ruháját, és a bírósági tárgyalóterembe kísérik, a jog futószalagja közvetlenül a pankráci börtön épületében működik alig néhány lépcsőnyire a celláktól, de Radek annyira legyengült, hogy alig bírja fölvenszolni magát odáig.

A népbíró ujjai kövérek, korábban víz- és gázszerelő volt, dadog az ítélet felolvasása közben, fél évig járt szunyókálni egy gyorstalpaló tanfolyamra forradalmi jogból, melynek során főleg marxizmus-leninizmust tanult, meg néhány szabályt és útmutatást arra vonatkozólag, miként kell irányítani a tárgyalóteremet, a szerelő megtanult néhány alkalmas szöveget is, nem voltak éppen mélyértelműek, de kellőképpen világosak. „A jog a proletariátus vasökle.” A kommunista párt bármelyik munkásemberből

képes bírót csinálni, elég, ha a káder tud olvasni, az ítéletet készen kapja, a népbíró mindössze szócső.

A tárgyalóteremben Radek bírása nagyon igyekszik, de nehezen boldogul, régi vágású jogászok veszik körül, folyton vigyorognak valamin, összezavarják, amikor csak kedvük tartja, nincsenek oda a jog futószalagjáért, emlékeznek még azokra az időkre, amikor az ítéldbíró valóban ítéleteket hozott, most dühösek, hogy csupán apró fogaskerekek a gépezetben, minden dühüket a víz- és gázszerelőn töltik ki, az meg mit tehet, iszik mint a kefekötő, máskülönben nem tudná elviselni a gonosz csipkelődésüket, mert hiába ő a főnök, mindenki többet tud nála. Csak szökőévenként egyszer érzi magát nyeregben, olyankor, ha az irodában eldugul a mosdókagyló, ilyenkor elérkezik az ő dicsőségének pillanata, lerántja magáról a talárt, a mosdó aljáról lecsavarozza a könyökcsovét, na persze, már megint a kávézacc dugította el, igen, elvtársak, így van, a zacc, elvtársak, minden figyelmeztetés ellenére is, hogy tudniillik a zaccot a csészékből a szemétkosárba kell kikaparni, hányszor mondta már nekik, milliószor, nem akar né tán valaki ez ügyben fellebbezni a Legfelsőbb Bírósághoz, hát csak tessék. Az ügyész és a jogászok savanyú mosollyal oldalognak el, talán mégsem övük a bölcsek köve, lent, a pincében a csövek között egyikük sem ismerné ki magát, határozottan könnyebb a paragrafusok között keresgélni, mint megtalálni a nyomócsövet, lehet, hogy az ügyvéd urak tanulhatnának tőle is valamit, és ez mit jelent, elvtársak, hát azt jelenti, hogy mindenkinek más-hoz van tehetsége, nemde, elvtársak? Hát bizony, én is így gondoltam, úgy-hogy legyenek szívesek ezt nem elfelejteni akkor, amikor vigyorogni vagy kuncogni támadna kedvük, ha az ember megint véletlenül belezavarodna a nyavalyás bírósági előírásaikba. Csakhogy a víz most már rendben lefolyik, a mosdókagylóban gyönyörű örvényt alkot, a csövekben elégedetten zubog, és a bírónak megint bele kell bújni a fekete talárba, és ringbe szállnia, édes istenem, az ügyésztől a hivatalnokokig bezárólag mindenki rettenően sértődöttnek látszik, hát mit képzél magáról ez a szerelő, majd ők megmutatják neki, mi az a zacc, beletömik azt a szaros zaccot egyenesen a légcsővébe, és most mind rákezdik azon az érthetetlen halandzsájukon, az egész csupa latin, hát aztán, a vízöblítőre egész biztosan nincs latin szó, az a nyelv már régen halott volt, amikor felfedezték a vécépapírt, akkor meg mit akarnak vele? Csakhogy a jogászok tajtékzanak, honnan vette ez a népbíró a bátorságot, hogy kioktassa őket? Így hát a népbíró egész nap nem tudja, merre van a fönt, és merre a lent, és ez így megy heteken, hónapokon át, mígnem

a víz- és gázszerelőnek egyszer csak elege lesz, elnapolja a tárgyalást, lemegy a pincébe, feláll egy székre, a meleg víz nyomócsövére teregető zsinórt hurkol, a cső erős és fekete, a zsinór erős és fehér, a nyakára hurkolja, és a tárgyalótermi szorítóba nem tér vissza soha többé, azután már végképp nem, hogy kirúgta maga alól a széket.

De még jóval ezelőtt, akkor, amikor a szerelő még küszködik a feladattal, amelyet a kommunista párt rárótt, egy napon felolvassa Radek ítéletét is, két és fél év kényszermunkát szabtak ki rá, hivatalosan bűncselekmény elhallgatásáért és tiltott fegyvertartásért ítélik el, de a valódi bűne az, hogy megtagadta az StB-vel való együttműködést.